

ՀԱՅԿԱՊԵՏԱԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՔՆՆՆԵՐՆԵՐ

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Arménia*
MARSEILLE (France)

ፊኩኩ 38

1908 ՅՈՒՆԿԱՐ 11 ՇԲԹ.

(2. 8. 7th 11th 12th 29)

92854362

Իմաստագրութեանը, եթէ հորիկ համարի, համառօտելով և հո-
մաստք միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պար-
տաւոր չէ վերագործունել չհրատարակուած ձեռագիրները:
Եանուցուհիներ կ'ընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Եանուցման 1 միակգիրը 1 սանդիմկարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction : Rue Beaumont, 9

የበረሃ ልጅ ሆኖ ለገደብ ስህተት

[illegible]

ԱՐՄԷՆԱԿԱՆ

Երբեմն երբեմն, մանաւանդ այս-
պիսի ժամանակներ, գաւազան թեր-
եքի մէջ կը տեսնենք Արմէնական
նուով կազմակերպութեան մը վե-
րերեալ լուրերը Ընթերցողը կը
արձանայ անշո շտ թէ ինչո՞ւ «Ար-
մէնական կազմակերպութեան» մը զե-
րերեալ լուրերն Արմէնիայի մէջ ալ
տեսնուիր, ինչպէս որ պէտք է
նշիր բնականապէս եթէ իր անու-
ով կազմակերպութիւն մը կայ:

Ասկէ 11 տարիի չափ առաջ, Արմէ-
նիայի Սթ Կոնգրէսի 84րդ թուին
ը (1897 մայիս 26) Զոշուշուքի
նախագրին տակ յօդուած մը հրա-
պարելով յայտարարած ենք արգէն-
է մենք ԵՐԲԷ՛Բ կազմած չենք Ար-
մէնական անունով շնկերակցութիւն
թէ Արմէնիայի խմբագրութիւնն
պատճառով կազմակերպութեան մը
ուն ԵՐԲԷ՛Բ պաշտօնագրան ու էյալա-
նութիւնն ունեցած չէ և թէ ոչ ոք
անու իրաւունք ունի Արմէնիայի ա-
նունով գործող կազմակերպութիւն
ներկայացունելու: Արմէնիան ունի
շէմսագիր և պատասխանատու
խմբագիր-տնօգէներ և Արմէնիայի ա-
նունով յայտարարուելիք ու է կարգա-
նութիւնն կտմ որոշում կը հրատա-
նուիր բուն իսկ Արմէնիայի մէջ:

ճշտոր վրայ ժամանակ մը լռեցին
 Դինքնա՛լու Որմէնականներ, բայց
 Երկերս, ո՞վ գիտէ ինչ նկատումես.
 Գա՛լաթերու երկր, վերստին սկսած
 Տրոպարակ դալ եւ իրենց ալդ
 Երկիր համար շահագ ործել ուրիշ
 Երկրի Տիրութիւնական ղդացւած

ներքև Ուստի կը ստիպուինք դարձնալ
 մի քանի տո՛ղով տեղեկութիւններ
 տալ այդ ինքնակոչ Լորմէնականների
 մասին, զի ուշացուցելու համար անոնք
 որոնք անդիտութեամբ կրնան մոլոր-
 ուիլ տառնց կեղծ անուանակոչութե-
 նէն :

Տարակոյտ չկայ թէ Որմէնիաին շատ մը համակրութեան և մեր հայ-
րենակիցներին զգայուն և բանիմաց
շարքերին մէջ. բայց հայկական դա-
տին համար մեր լրագրի անունով
կազմակերպութիւն մը ներկայացունել
մենք երբեք յարմար չենք տեսած.
այնպէս որ այդ ինքնալոյս Արմէնա-
կաններ՝ ո՛չ մեր ծրագրի, ո՛չ մեր մա-
տածումների և ո՛չ մեր գործերակեր-
պի ծանօթ տաճար են. իրենց խելքի
վիշաճն երած են ընել, նոյն խիղ հո-
կառակ մեղի, և կը շարունակեն տա-
կաւին իրենք զիրենք Արմէնական ան-
ուանել, վիժմանով «Պէտլուքեան»
կամ այսինչեան անուանելու :

Իրողութիւնը հետեւեալն է
1896ի Վանի կոտորածէն քիչ յետոյ, Պարսկաստանէն ստացաւք թուղթակցութիւն մը որի մէջ առաջին անգամ լինելով կար «Ա մէնսական» անունը՝ Նախակաբիրը կը պատկեր թէ Արմէնականներ, Հնչակեաններ և Դաշնակցականներ միանալով քաջաբար կռուած են թիւրք զօրքերին և խուժանին դէմ բայց Վանէն ելնելէ յետոյ Պարսկաստան երթալու միջոցին, սահմանադրին մօտ բազմաթիւ քիւրտերէ շրջապատուելով կոտորուած են տիրողովին: Մենք ի հորդէ հրատարակեցինք այնպէս ինչպէս գրուած էր այդ պատմութիւն յիշատարկութեան մէջ, Սոկոյն այդ «Դմէնական» կոչուած կապակերպութեան մասին մեր կողմէ ուէ բան զրելէ առաջ, կը սպասէինք մանրամաս տեղեկութիւններ ունենալու առնոր վրայ: Դիտելնք թէ մեր սիրելի աշակերտ և թղթակից Մկրտիչ Աւետիսեան Վանի մէջ կազմակերպութիւն մ'ընել ձեռնարկած է բայց մեղզրկած իր թղթակցութիւններէ մէջ, երբ այդ կազմակերպութեան մասին խօսք եղած էր, նշանակուած էր թէ «Հայ Յեղափոխական միութիւն» գրուած է անոր անուն, մանաւանդ թէ ինք գիտէր որ մեր գործերտ

Կերպին անհամապատասխան է «Արմենիան» անուն դեկոր:

Վանի կոտորածէն յետոյ մի քանի
ամիս անցած էր, երբ Գ. Պէօղիւքեան
անուն մի Վանեցի երիտասարդ Պուլ-
կարիա երթալով կը սկսի այնտեղ
«Լրմէնական կազմակերպութեան» մը
անունով պրօպագանդ ընել, շրջաբե-
րականներ հանելով զէնքի հրաւիրել
Հա ժողովուրդը և ալլա և յանդգնա-
լիքն ունեցած էր այդ պոռոտա-
բան ու ստայօգ շրջաբերականներէ
մին մեզ զրկելով ինզրելու որ Երմե-
նիաի մէջ հրատարակենք, մեր կողմէ
ալ մի քանի խօսք անելցնելով՝ անոր
ոյժ տալու համար, նայնպէս մի քա-
նի ուրիշ յայտարարութիւններ ալ
զրկած էր, որոնք եթէ Երմենիաի մէջ
հրատարակել կամ առանձնապէս տը-
պագրել յանձն առնէինք, ծախքերն
խիտոյն վճարելու իր պատրաստակա-
նութիւն կը յայտնէր Մի քանի տե-
ղերէ հաջորդներ սկսած էին գալ
մեզ թէ ի՞նչ է այդ «Լրմէնական»
կազմակերպութիւն որ շրջաբերա-
կաններ կը հանէ և որի նկատմամբ
բնաւ տեղեկութիւն մը տուած չենք
Երմենիաի մէջ, Մենք այդ ժամանակ
հրատարակեցինք Երմենիաի մէջ
«Զգուշութիւն» վերնագրով վերոյի-
շեալ յօդուածը:

Վանի մեր կեդրոնական Վարժա-
ռան, նախկին աշակերտներէ մօն,
Իր. Տ. Դէորգ քահանայ Օտեան,
Բաֆֆիի քեռայրը, այժմ հանգու-
նեալ, ու այն ժամանակ կը պաշտօ-
նավորէր Սալմաստի մէջ, կարգաւով
մեր «Զուշուժիւն» զերնագրով յօդ-
ուածը, հաղորդեց ինձ թէ Մ. Աւետի-
սեանի կազմած խումբն ուղած էր
«Արմէնական» անունաւիլ և թէ Աւե-
տիսեան համաձայն չէր, բայց Վանի
կոտորածի երկիրներէ տագնապալի
միջոցին չուղելով զիճաբանութիւն ու-
նենալ անուանաւորութեան խնդրի մը
վրայ, զիջած էր, պայմանով որ իրենց
ծրագիրը պաշտօնական նամակով մը
լրկուի Արմենիաի խմբագրութեան,
անոր հաւանութիւնն ու գործակցու-
թիւնն ունենալու համար։ Եւ իրրեւ
թէ աւելի ազահով կերպով մեր ձեռք
հասնելու համար, Մ. Աւետիսեան
այդ պաշտօնական նամակ ու ծրագիր
կը զրկէ Պարսկաստան որ այդ գծով

մեզ հասցունեն. իսկ Պէօղիւքեան և իր համախաներ Պարսկաստանի մէջ կը պահեն նամակը ու մեզ չեն զրկեր Քիչ յետոյ վանի կոտորածը պատահեցաւ և Մ. Աւետիսեան ու իր քաջ ընկերներն սահտախօսեցաւ Աւետիսեանի այդ նամակ, կրմէնական կաղմակերպութեան մը ծրագրին հետ մէկտեղ, Պէօղիւքեանի Պարսկաստանէն մեկնելէն յետոյ, Տ. Դէոք 0 տեանի ձեռքն աղած լինելով, ապա զրկեց ինձ նամակով մը երկու թիւեր քսցորդով ըսել է թէ Աւետիսեանի մեռնելէն մէկ տարիի շուրջ յետոյ հասաւ իմ ձեռք. այն ալ գիպուածով և «Զգուշութիւն» վերնագրով յօդուածիս հետեւանքով Իսկ այդ մէկ տարիի միջոցն, աւաւոյ ետ պաշտօնապէս տեղեակ լինելու գործի մանրամասնութիւններն, Պէօղիւքեան Ռուսիոյ և Պօլիսիոյ զայն քաղաքներ գնալով, իրրեւ Արմէնիա լրագրի գործակից և իրրեւ «Արմէնական կաղմակերպութեան» մը ներկայալուցիչ գալափօր տարածել և իրր թէ խումբեր կաղմել աշխատած է ինքնագլուխ, կամ աւելի ճիշդ, պաշտօնագործ կերպով եւ երբ ի վերջոյ Մարտէլ ալ հանգիպեցաւ, իրեն հարցուցի թէ ինչու՞ Աւետիսեանի կաղմած խմբին «Արմէնական կաղմակերպութիւն» կոչուելու մասին Աւետիսեանի և իր ընկեր երի ինձ ուղղած պաշտօնական նամակն ու ծրագիրը Պարսկաստան պահած և ինձ չէր զրկած, Պէօղիւքեան պատասխանեց թէ ժամանակ չէր ունեցած նամակը փոստին յանձնելու... Եւ այդ մարդը կը պարծէր թէ շատ մը գործեր կատարեր էր Պարսկաստանի մէջ, որ սփռնեմէ ի վեր կը շրջագայէր դանազան երկիրներ, ժամանակ չէ ունեցեր եղեր իր բնակարանէ մինչև փոստ երթալ ձգելու այդ կտրիւր նամակ... Յայտնի է թէ Աւետիսեանի և իր ընկերների այդ յանձնարարութեան իր կրմէն չկատարուիլը յատուկ նըպատակով մեղած էր...

Բացասողների ադ պարսնին թէ
րնա՛ւ համակիր չեմ իր պաշկպօզոգ և
պօռօռախօս գործունէութեան. թէ
իրենք աճեննին իրաւունք չունին
Արմէնիաի անուն իրենց վրայ առնելով
իրլն անոր գաղափարները ներկայա-

ցուցիչ և գործիչ կազմակերպութիւն մը հանդիսանալու և թէ իրենց այդ ընթացքով նոյն իսկ Ուեստմանի և իր ընկերների իշխատալը կը սրբապաշտեն և այլն: Ի վերջոյ յորդորեցի որ, առանց «արմէնական» անուն իրենց վրայ առնելու, երթան իրենց անունով կամ ուրիշ ունէ յարմար անուն իրենց վրայ առնելով — եթէ կուզեն անպատճառ անուն մ'առնենալ —, աշխատին ի նպաստ հայկերիքին. եթէ օգտակար կերպով գործեն, մենք և մեզի հետ ուրիշներ ալ կը համակրին իւրեք: Իսկ եթէ ոչ, իրենք զիրենք «արմէնական» կոչելով չէ որ Արմէնիաի համակրութիւնը պիտի կրնան ունենալ: Խոստացաւ այդպէս վարուիլ և գնաց: Հաստատ չգիտեմ թէ ի՞նչ րատ. բայց անուղղակի իմացածիս նայելով, երկար ատեն լռիկ մընջիկ աշխատեց և գործեալ «արմէնական» կազմակերպութիւն» անունով պաշտօնագրով գործունէութիւն մը գոյացունելու և հիմա յարմար ժամանակ հասարակ է դարձեալ այդ անունով հրատարակ գալու, թէ՛ վանի և թէ՛ տրտատահմանի մէջ գտնուող Արմէնիաի համակրների միտքերը պարտաւոր համար, եթէ կան մարդեր որոնք հայրենանուէր գործունէութեան մը մէջ կանոնաւորութիւն պահանջելու և կեցութիւն ու պաշտօնագրութեան համակիր չլինելու համար կը վշտանան մեղքէ ու չեն ուզեր մեզ աջակցիլ, մենք արդէն այդպիսիների աջակցութիւնը չենք փնտռեր: Զգալու և շիտակ դատելու կարող 5 մարդ ինձ համար աւելի արժէք ունին քան թէ 300 ախմար ոգևորողներ:

Այս խնդիր այնչափ պարզ է որ խօսք հասկնալ ուզողին այսչափ բացատրութիւնն ալ կը բաւէ:

Մ. ֆ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԲԻԱԷՆ

Տիգրանակերտ, 1 դեկտ. 07.

Այնպիսի դառն ցաւերով լցուած է սիրտս այս պահուս, որ չեմ գիտեր ուսկի՞ց սկսիմ իմ երբորդ թղթակցութիւնս և ո՛ւր վերջացնեմ. երբ մէկ կողմէն թուրքն ու քիւրտը մեր արեւը կը խմեն ամէն օր, միւս կողմէն մերայինք ներսէն կուսակցութիւններու բաժնուած՝ զիրար կը նախատեն, իրարու դէմ կը կռուին, կը դաւեն և մինչև անգամ ժամհարեանի, Ունեանի և Թաւաշանեանի պէս անմեղ ու օգտակար հայերու արեւը կը թափեն. և ասանկով ամէն օտար ազգերն ու մանաւանդ մեր մեծ թշնամին մեր վրայ կը խնդացնեն. ամօթ և հազար եղուկ:

Այ հերիք է. թող այդ կուսակցութիւններ դադարին իւր լեցնելէ մեր կրակին վրայ...

Ամէն մի վեր է որ վերան չէ հիւր բնակող Միլլի աշայիր համաթիլներու պետը իպրահիմ փաշան քաղաքիս շրջակայ հարիւրաւոր գիւղերը կը թալլէ և Հապաշի, Գըրդալի, Սարսընկ ու Հաճեթիս (?) գիւղերն ալ այրած է, և դեռ կայրէ: Այդ գիւղեր Տիգրանակերտէն $\frac{3}{4}$ կամ $\frac{1}{2}$ ժամ

հեռի ըլլալով, մեծ վախ պատճառեցին քաղաքիս բնակչութեան, հայուն ու թուրքին հաւասարապէս. սակայն որովհետեւ հայերը կրկնակի վախի տակ են, թաղէ թաղ և տունէ տուն սկսեցին փախչիլ: 7 օր բոլոր խառնութեամբ գոցուած մնացին իսլամ ու քրիստոնեայ հազարաւոր բազմութիւն մը հեռագրատուն դիմեց սուլթանին բողոքելու. սակայն իպրահիմ փաշան այս լսելով՝ բոլոր հեռագրութիւնները դրսէն կտրեց և այսպէս դադարեցուց հաղորդակցութիւնը. մի նախ Պաղատաի թելը բաց մնացած ըլլալով՝ անկէ Պօլիս բնակչութիւններ եղած են. արդիւնքը. — ոչինչ. վասնզի սուլթանը իպրահիմ փաշային անգամ մը «օղլըմ» ըսած է և փաշան այդ համակրանքէն սիրտ առած, 12 տարիներէ ի վեր ամէն տարի մէկ քանի միս այդ բարբարոսական արշաւանքները կատարելով, ինչ թաւան որ տանի, մեծ բաժին մը սուլթանին նուէր կը դրկէ, դրամ, ձի, լորի, ոչխար, իւղ, բուրդ և այլն. և այսպէս սուլթանը կաշառուելով աչք կը գոցէ իպրահիմ փաշայի բոլոր արարքներուն և միանգամայն ան ու անոր կնիկներն ու մեծաւորները նշաններով կը պատուէ և քիւրտերը մարդիկներով կը զօրացնէ: Այսպէս 2-3 շաբաթի չափ Տիգրանակերտցիք հեռագրատան բակը վրաններ կանգնած գիշեր ցորեկ բնակեցան, սուլթանէն պատասխան յուսալով: Այս մեծ իրարանցումին մէջ յղի կիներ վիժած, ումանք խելագարած և մինչ իսկ առ ահի մեռնողներ եղած են. ալ չենք յիշեր նիւթական ֆրանսերն և դրսի հայ գիւղացիներու անպատմելի վիճակը:

Ժամանակ չունիմ կառավարութեան ներքին ճնշումներուն և կեղծ քուսններուն նկարագրութիւնն ընելու: 2 ամիս առաջ Նալպանտ Յակոբ անուն 35 տարեկան երիտասարդ մը Տէրիկի կողմերը կերթալ կով գնելու. ճանքան քիւրտեր մարդիկներով կըս պանեն զինքը և քովի դրամը կառ. նեն 3 զաւակի հայր էր խեղճը:

Ամեն կարգի ուտեստի և ապրուստի սղութիւնը և միևնոյն ժամանակ անգործութիւնը այս ձմեռ եղանակին մէջ՝ խեղճ Տիգրանակերտցիներու և կրտսեր անհատներու սարսափին վրա իբրև պղպեղ կը ցանուի:

ՎԵՏԱԿԻՐ

ՆԱՄԱԿ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՅՆԱԼ-ՆԱԶԱՆԳՆԵՐԷՆ

Նիւ-Եորք, 22 դեկտ. 07

Վեր. Հնչակեան գործերը տակաւին լուծեան մէջ են, որոշ բան մը չկայ հրապարակին վրայ. միայն անցեալ օր, դեկտ. 18ին, ուրիշ հայ մ'ալ ձերբակալուեցաւ Dr. William B. Bell անունով. անունէն հայ չե. րիւր, սակայն բօլիսներ կը հաստատեն թէ հնչակեան պարագլուխներու զօրաւոր անդամներէն է. որ ինքն է Տր. Տատրիբանին «գոթային մեքենայ» և բաւական թուով սպառնական գրութիւններ ղրկողը: Տգաղտնի տարիկաններ մի քանի շաբաթէ ի վեր կը հոկէին ասոր վրայ, մինչև կարողացան կորզել իրմէ իւր ձեռագիրը,

որ քննուելէ և ստուգուելէ յետոյ թէ պայթուցիկ ումբի փաթեթի մը վերայ գրութեան նման է, ձերբակալեցին զինքը: Կ'սպասենք ասոր հարցաքննութեան և նոր լուսաբանութիւններուն:

Ուրիշ լուր մ'ալ: Բօլ Սարգիսեան, Տէր Գասպար քահանայի սպանիչներէ մին, 22 տարեկան, որ Մարտի ի մէջ ձերբակալուած բայց ազատուած էր, բաւական ուշանալէ յետոյ, անցեալ շաբաթ հոս հասաւ ինքզինքը ապահով կարծելով. սակայն ուրբաթ գիշեր, դեկտ. 21ին, ձերբակալուեցաւ Յանցանքը կը ձգէ միւս 2 ընկերներուն վրայ որ հիմա հետքերին կորսնցուցած են. կը հաստատէ թէ ինքն էր որ Տ. Գասպարը թունաւորուած տեսաւ առաջին անգամ անտուկը բանալով ի մեծ զարմանս իրեն. և ինքզինքը վտանգի մէջ չըդնելու համար, որովհետեւ ինք ալ այն սենեկին մէջ կը բնակէր, կծիկը դրեր էր առանց լուր մը տալու: Ոչ հիմա կը խոստովանի ամէն ինչ որ մենք գիտենք արդէն: Տ. Մ.

ԿԱԹՈՒԼԻԿՈՍԸ ԸՆՏՐ ԲԹՅԱՆ, ՀԱՄԼԵ ԷՋԻՒ ԾՆԻՍ ԻՆՏԵՐՆԱԿԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓԱԽ ԲԻՆ

Կովկասի փոխարքայն մերժեր է Էջմիածնի Սինոդին առաջ դրել Կաթողիկոսի ընտրութիւնը 1908 մայիսին կատարելու մասին:

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի 1908 հոկտ. 30/12 նոյն, Հայրիկի մահէն ճիշդ մէկ տարի յետոյ:

Պալատէի տի համեմատ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք ունին Թիւրքիան 45 թեմեր, Ռուսաստանէն 6 թեմեր, Ատրպատականի և Պարսկահնդկաստանի 2 թեմերը, ընդ ամէնը 53 թեմեր, որոնք մէկ հոգեւորական և մէկ աշխարհական պատգամաւոր կը ղրկեն, որով պատգամաւորների ընդհանուր թիւը կը լինի 106: Ատոր վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ 14 ձայն, եթէ սինոդի անդամներն և եթէ ինչ Էջմիածնի միաբանութենէն ընտրուած ներկայացուցիչներն, որով ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք ունեցող պատգամաւորների ամբողջ թիւը կը լինի 120, թէև նշանակուած օրը քանի՞ պատգամաւոր ալ ներկայ գտնուի Էջմիածին, ժողովը կը բացուի և կատարուած ընտրութիւնը օրինաւոր կը համարուի:

Արդ, հանգուցեալ Կաթողիկոս Խրիմեան Հարիկ 2 նոր թեմեր ալ հաստատած է իր օրով, որոնք, իբրև թեմեր հայ եկեղեցիի, անշուշտ պէտք է իրաւունք ունենան ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու: Այդ 2 նոր թեմերն են Արեւմտեան Եւրոպայի և Ամերիկայի առաջնորդութիւնները: Սինոդն ուշագրութեան առնելով օրինական այդ նոր խնդիրը, մասնաւոր գրութեամբ մը գրեմբ է Կովկասի Փոխարքային, իմանալու համար թէ արդեօք կարելի է Եւրոպայի և Ամերիկայի առաջնորդներին ալ հրաւիրագիրներ ղրկել որ այդ երկրներին հայ դպրութիւններն ալ իրենց պատգամաւորներ ղրկեն ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու համար:

ԱՌԵՆ ԹՆ ՀԱՅՈՑ Կ'ԹՈՂԿԻՍՈՍԸ ԸՆՏՐՈՒԹԵՆ ՕՐԷՆԲԸ Պ Լ ԺԷՆԻՒ ՀԱՄԵՍԱՑ

Կաթողիկոսական առաջիկայ ընտրութեան առթով հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչ պայմաններ մէջ կը կատարուի ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնը:

Պալատէի տի 11-19 յօդուածները վերաբերին Կաթողիկոսի ընտրութեան հաստատութեան գործողութիւններին: Էջմիածնի Սինոդը հիմնուելով այդ յօդուածների վրայ, մանրամասն բացատրութիւններով ընտրական հրահանգ մ'պատրաստած է որ ուսու կառավարութեան 1843 ապրիլ 9ին հաստատուած դրածադրութիւնը հրամայուած լինելով միջև այժմ այդ հրահանգի համեմատ կը կատարուի Կաթողիկոսի ընտրութիւնը և հաստատութեան գործողութիւնները: Մենք այս թուով ահա կը ծանօթացունենք Արմէնիայի ընթերցողներին Պալատէի տի վերոյիշեալ 9 յօդուածները յաջորդ թիւերով ալ հրահանգ-կանոն գիրք:

Յօդ. 11. Մարագոյն Պատրիարքի միածնի ընտրի յողոյն ազգէ և սաւորչական Հայոց ըստ կարգին ամենելոյ առ այս:

Յօդ. 12. Ի դատարկանալ տեղ ժայրագոյն Պատրիարք Կաթողիկոս ամենայն Հայոց, Լուսաւորչական Սինոդոսն Էջմիածնի առաքէ զծանուդական նամակս յամենայն վիճաւոր Լուսաւորչական Հայոց, որք են թէ Ռուսաստան և թէ արտաքոյ սահմանոց նորին. նաեւ նշանուէ գտարեւմտիկոյ առ ընտրութիւն նորոյ Պատրիարքի:

Յօդ. 13. Իւրաքանչիւր վիճակէ սաւորչական Հայոց առ ընտրութիւն Պատրիարքի նշանակէ զերկուս պատգամաւորս (գէպուտատ) (1), զմի կեղեցական և զմի աշխարհական Պատգամաւորն եկեղեցական պարտ լինել կամ նոյն ինքն թեմակալ Առաջնորդն, կամ այլ ոք եկեղեցական նշանակեալ ի նմանէ. իսկ աշխարհական պատգամաւորն ընտրի յամենայն խանութրաց, ի հարիւրապետաց (իւրապետաց), ի մելիքաց և յայլոց պատաւոր աշխարհական անդամոց Լուսաւորչական Հայոց եկեղեցոյ՝ որք են իրաւունք ընտրութեան ըստ վիճակի ծիսի այսր եկեղեցոյ:

Յօդ. 14. Այսոքիկ ընտրեալ պատգամաւորք եթէ չկարողանան ներկայանալ անձամբ ի վանս Էջմիածնի նշանակեալ ժամանակն վասն ընտրութեան Պատրիարքի, ունին իրաւունս յայտնել զընթեմաւ զպատգամութիւն իւրեանց՝ հասուցանելով զայն ի Սինոդոսն Էջմիածնի:

Յօդ. 15. Բաց ի պատգամաւորս (գէպուտատ) մասնակցին ընտրութեան Պատրիարքի ամենայն անդամ Լուսաւորչական Հայոց Սինոդոսն Էջմիածնի, և եթէ երկացոյն եպիսկոպոսներ՝ որք յայնժամ գտանից յԷջմիածնի. իսկ ի դիպուածս պատգամութեան եպիսկոպոսաց, զայն թիւուն երկացոյն վարդապետք տեղւոյն:

(1) Գէպուտատ. այս բառ դիպուտատ չունի զայն նշանակութիւն, որ ի ծանօթութեան Տրք յօդուածոյն. այլ նշանակէ լոկ պատգամաւոր կամ գործակալ կամ վիքիլ:

Յօդ 16. Նոյն ընտրութիւնն յառա-
յանայ յէջմամբն ի Մայր եկեղեց-
այ Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին՝ ճիշդ
ապաւնութեամբ ծիսից սահմանա-
դրեցի ի Լուսաւորչական եկեղեցին
մէջ 42 կա-
պութիւնով

Յօդ. 17. Ձկնի հաւաքման ձայնից
այսր ժողովականացն և հասու լինե-
լով գրաւոր դատարանի հասկաց
Սիւնհոյսն ըստ զօրութեան 14րդ
այդ յօդուածոյն, չորեքին աւագագոյնք
ըստ առաւելութեան ձայնիցն տուե-
լոց ի նպաստ իւրեանց ճանաչին ու-
նոց իրաւանց ընտրեալ լինելոյ ի
կանդիդատ (1). իսկ ի դիպումս
հաւասարութեան ձայնի, վիճակն որո-
շեցէ՝ թէ ո՞ր պարտին համարիլ ա-
ւագագոյնք ի նոցանց. բոլոր ժողո-
վականք առնեն ընտրութիւն երկուց
անգիլաւորաց ի պաշտօն ծայրագոյն
Պատրիարքի

Յօդ. 18. Ձկնի այսր ընտրութեան,
թողմն առաքէ զերիս պատգամաւորս
զգէ և զայն անց իւրոց առ զլիւսաւոր կա-
պութիւն Վրաստանի, Կովկասեան և
յայկոյն Կովկասու եղեայ նահանգաց՝
որ յաղագս երկուց կանդիդատաց
ընտրելոց առաջի տունէ նորին կայ-
սերական մեծութեան ի բարեհաճու-
թիւն ի ձեռն նախարարութեան
ներքին գործոց:

Յօդ. 19. Թագաւոր Կայսրն նշա-
նակեալ զծայրագոյն Պատրիարքն
Ելիսիմի զԿովկասեան Հայկազանց,
ամենողովածաբար շնորհէ նմա զա-
ռանձին հրովարտակ վասն այսր առ-
տիմանի, և հրամայէ զկնի երգելոյն
լինել հաւատարիմ առ Գահն ամենայն
ժամաց՝ կատարել զօժումն նորա
ըստ վաղեմի ծիսի և սովորութեան
Լուսաւորչական եկեղեցւոյն Հայոց:

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

«Մշակ»ի մէջ կը կարդանք. «Գ.սն.
ձեկում նոյեմբերի լոյս 18ի (գեկո.
1) գիրքը անակնկալ խաղաղու-
թիւններ են կատարուել հայոց թաղի
Բոյի և Գերեզմանուտ փողոցների մի
քանի տներում: Ձերբակալուած են
երկու հոգի, որոնցից մէկի տունը
գտն են մի փամփշտակալ և մի ատըր.
ճանկ: Ստացուած վերջին տեղեկու-
թիւնների համաձայն, խաղաղու-
թիւնները շարունակուած են, և նոյ.
լոյս 19ի գիրքը ձերբակալուել են
Բաղլեան երկու եղբայրները,
Ֆելիքս Արսէնը և երկու հայ կա-
նաչ:

Գանձակի հայ հասարակութեան
ընթերցանական ճեմարանի
— Անդրկովկասի շիա-միսիւնիսն
ների շէյխուլ իսլամը Ախուրդ Աբ-
րահմ-Սալամ Ախուրդապետէ մեծած
լինելով, նոյ 20ին (3 դեկտ.) թիֆլի.
սի մէջ կատարուած է թաղման հան-
դեսը, որին մասնակցած են, բաց ի
կառավարական և քաղաքագետա-
կան բարձրաստիճան ներկայացու-
ցիւններէ, և հոյ ժողովուրդը: Մ'զկը-
թին մէջ մահմէտականների սովորու-

(1) Կանդիդատ է բառ Լատինական
բի ծառ և նշանակէ հետաժողով իշխանութեան,
այսինքն պաշտօնատարութեան և կամ ըստ
այլ:

թեան համեմատ հոգէհանգստի հա-
մար կարճ աղօթք մը կատարուելէ
յետոյ, թիֆլիսի առաջնորդ Գարե-
գին Արքեպ. Սաթուհեանց որ հայ
հոգեւորականութենէն շրջապատուած
ներկայ կը գտնուէր հոն, մի կարճ
ճառ խօսելով ըսեւ է թէ ինչպէս մի
քանի օր առաջ միսիւնիսները հա-
յերի հետ միասին ողբացին հայոց
կաթողիկոսի մահը, այսօր ալ հայերը
միսիւնիսների հետ միասին կողբան
շէյխուլ իսլամի մահը. և զրուստեմ է
հանգուցեալի բարեմասնութիւնները:
Առաջնորդը հայերէն խօսած և Տիար
Համբարձում Առաքելեան թիւրքերէ
նի թարգմանած է անոր խօսածը. Ա.
տրպատականի հայ ժողովրդի կողմէն
իբրև ներկայացուցիչ խօսեւ է Տ.
Ջիբրայէլ Արքեպիսկոպոս, շէյխուլ ու
եթէ կովկասի հայ-թիւրքական ընդ-
հարմաներն իրենց արձանագիւտ
նեցան Պարսկաստանի մէջ, առոր
զլիւսաւոր պատճառներէ մին ալ հա-
յոցեալ շէյխուլ իսլամի խրատական
գրութիւններն եղած են: Գերեզմա-
նաւան մէջ ճառ խօսած է Տիար
Հ. Առաքելեան, «Մշակ» լրագրի և
թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական ընկ-
կողմէն (այդ ընկերութեան նախա-
գահ Տ. Սամսոն Թարութիւնեանի
հետ մէկտեղ ներկայացուցիչ էին հոն)
խօսած է և Տ. Ա. Խաչատուրեան: Ետտեղ
Հայեր մահմէտականներին հետ մէկ
տեղ վշտակցութեան ցոյցեր ըրած
են յիշեալ շէյխուլ իսլամի մեծնելուն
համար, որովհետեւ նա իր կենդանու-
թեան ժամանակ շխատած էր հայե-
րին և մահմէտականներին միջև թըշ-
նամութիւնը դադարեցունելով՝ համ-
բաշխութիւն և սէր գոյացունելու:

— Բագուի մէջ վախճանած Ա.
կարգի վաճառական Եղիա Գալստ-
տեան Բուդապէսեց կտակեր է 10,000
րուբլ թիֆլիսի «Հայոց Բարեգոր-
ծական ընկերութեան», 5000 Բա-
գուի «Հայոց Մարդասիրական ըն-
կերութեան», 5000 Էլիսիմի ճեմա-
րանին, 3000 Էլիսիմի վանքին, 2000
Երուսաղէմի Հայոց վանքին, 2000
Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին
բարեխորձական նպատակների ծախ-
սելու համար իր յարմար տեսած
կերպով, 1000 Բագուի աղբատ Հա-
յերին, 1000 ական րուբլ Բագուի
հայոց եկեղեցիների ամէն մէկին, 2000
Շամախիի հայոց եկեղեցիին, 5000
թիւրքահայաստանի կոտորած-
ներէն որբացածներին, և 1500 ական
րուբլ Շամախիի մէջ բացուելիք
արական և իգական դպրոցների իւ-
րաքանչիւրին: Գումար ամբողջին՝
40,000 րուբլ:

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻԿԻԱ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսն իր թեմերի
այցելութենէն վերադարձած է Սիւս,
իւր աթոռը:

— Կ. Պոլսի Պէրպլէրեան վարժա-
րանին ի նպաստ նուագահանդէս մը
տրուել է որի զուտ հասցիլն եղեր է
300 օսմ. ոսկի:

— Խաղաղիկի Գալֆայիսի որբա-
նոցի հիմնադրութեան 41րդ տարե-

դարձը կատարուել է Կ. Պոլսի մէջ
շքեղ հանդէսով մը: Այդ որբանոցի
մէջ պատասպարուած են այժմ 69 որբ
սանահիններ որոնց 39ը Կ. Պոլսէն և
30ը գաւառներէն են: Տարեկան 950
օսկի ծախք ունի, որի 200 օսկին
կառավարութեան կողմէն նուիր
ուած հացով և մսով կը հոգացուի,
100 օսկին կը ստացուի վարձքերէ և
պահեստի դրամի տոկոսէ. իսկ մնա-
ցածն ալ բարեւէր ազգայինների
նուիրատուութիւններով կը հոգաց-
ուի:

— Սուլթանի անձնակազմի գանձին
նախարար Սոգըզ Յոսէֆեան էֆէն-
տին վեզիրութեան աստիճանին բարձ-
րացել է:

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Պարսկաստանի Հայերը դիմել են
պարսիկ կառավարութեան և Երես-
փոխանական Ժողովին, խնդրելով որ
Հայերէն ալ երեսփոխաններ գտնուին
Ժողովին մէջ, ինչպէս խառնացուած
էր ասկէ առաջ: Եւ որովհետեւ 40,000
բնակչի կողմէն 1 երեսփոխան կընտ-
րուի և կենթադրուի որ 80,000 Հայ
կոյ Պարսկաստանի մէջ, Հայերն ալ
2 երեսփոխան պէտք է ունենան
Պարսկաստանի Երեսփոխանական
Ժողովին մէջ: Հայերն առաջնորդա-
կան 2 թեմ ունին, Ատրպատականի և
Նոր-Ջուղայի թեմերը. երեսփոխա-
ններէն մէկը մէկ թեմէն պէտք է
ընտրուի և միւսն ալ՝ միւս թեմէն:

— Ստացած ենք «Նոր-Ջուղայի
տղայոց կենդրոնական, Գէորգ-Քա-
նանեան և օրիորդաց Ս. Կատարի-
նեան ազգային դպրոցների տնտեսա-
կան և կրթական տեղեկագիրը 1905
1906 ուսումնական տարւոյ», որ
կարդացուած է Գէորգ-Քանանեան
դպրոցում 1906 թ. հոկտեմբերի 1ին
և տպագրուած է Նոր-Ջուղա (Սպա-
հան), Ս. Ամենափրկիչ վանքի տպա-
րանը 1907 թ. ուսկանին:

Այդ տեղեկագրէ կը քաղենք հե-
տեւեւները:

Նոր-Ջուղայի մէջ հայ ազգը 3
զլիւսաւոր վարժարաններ ունի. կենդ-
րոնական, Գէորգ Քանանեան և Ս.
Կատարինեան. այս վերջինը օրիորդ-
ներին միայն կը վերաբերի:

Այդ երեք վարժարանների համար
միասին 50,000 դրան (1) ծախք
կը լինի տարեկան, որ հոգաբարձու-
թիւնն ալ կը խօստովանի թէ շատ
քիչ է. բայց նոյն իսկ այդ գումարն
ալ չէր կարելի լրացունել դպրոցնե-
րի ունեցած եկամուտներովն (ան.
շարժ կալուածների վարձքը, կտակ
ների տոկոսներ, հնդկաստանէն և
Ջուղայէն զանազան անձերի զրկած
տարեկան նպաստներ և այլն) և մօտ
17,000 դրանի տարեկան բացը
փակելու համար՝ թեմական վերա-
տեսուչ և Առաջն. փոխանորդ Տ. Բագ-
րատ վ. վարդապետեան 1902
թ. ուսկանին ղրմել է Պետերբուրգի
հայ եկեղեցիների Խորհրդին և յա-
ջողեր է տարեկան 3000 րուբլի

(1) Մէկ դրանը կարծէ այժմ գրէթէ
կէս ֆրանք:

նպաստ մը յատկացունել տալ Ն. Ջու-
ղայի վարժարաններին:

Երեք վարժարանների ուսուցիչ-
ների և ուսուցչուհիների համագու-
մար թիւն է 23. աշակերտների և ա-
շակերտուհիների թիւը՝ մօտաւորա-
պէս 550:

Գէորգ-Քանանեան դպրոցը բաց-
ուած է 1905 սեպտեմբեր 25ին (Հ.
Տ.), որի համար հանգուցեալ Գէորգ
Քանանեան՝ Սոսկուաի Լազարեան
Ճեմարանի վերատեսուչը՝ կտակած
էր 40,000 րուբլի. Այդ գումարի տո-
կոսները յատկացած են վարժարա-
նին. կտակակառարը, այրի Տիկին
Վառվառէ Քանանեան, 7000 րուբլի
ալ իր կողմէ տուած է վարժարանին
չինութեան և 1200 րուբլ գրասենյան.
ների և այլ կարասիների համար:

ՎԵՆ. ՀԱՅԵՐԻ ԿՈՆԴԱԿԸ
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԽԱԽԵՆՃԱՆԻՆ

Սրմէնիսի նախորդ թուով հրատա-
րակած ենք կոնդակը ՎԵՆ. Հայրիկին
որ իւր մահէ 40 օր առաջ զրկելով
Ամերիկայի հայ ժողովրդին, խրատած
էր զգուշանալ կուսակցամոլութենէ և
սիրով ու համբաշխութեամբ ապրիլ
իրար հետ:

ՎԵՆ. Հայրիկը նոյն թուականով և
1445 թուահամարով կոնդակ մ'ալ
զրկած է Ամերիկայի հայ ժողովրդին
սի Խաչանճեանին, իր հանգուցեա
ամուսնի մահին համար միթարեա
լով:

ԴԵՐ. ԵՋՆԻԿ ԱՐԲԵՊ. ԱՊԷՆՈՒՆԻ

Գեր. Եզնիկ Արքեպ. Ապահունի,
Ատրպատականի նախորդ առաջնոր-
դը, որ Ամերիկայի առաջնորդ ընտ-
րուած լինելով. իր ճանապարհածախք
տակաին ստացած չիւսելուն համար
չէր կրցած իր նոր պաշտօնատեղ եր-
թալ և իր փափաքի ու ՎԵՆ. Կաթու-
ղիկի կարգադրութեան համեմատ
պիտի երթար նախ ժամանակ մը
Գահիրէ անցունէր մինչև որ Ամերի-
կա երթալու համար իր ճանապար-
հածախքը զրկուէր այնտեղ, քնա-
ցած էր Բաթումի նուահանգիստը,
անկէ Եզնիկոս անցնելու համար:
Բայց որովհետեւ շոգենաւներն այժմ
Բաթումէն ճանբորդ չեն ընդունիր
կովկասի մէջ տիրող քոլերային պատ.
ճառով և Եզնիկ Արքեպի նիւթական
վիճակն ալ չէր ներքը ցամաքային
ճանապարհով (չոգեկառքով) Եւրո-
պա գալ վասկէ անցնելու Ամերիկա
կամ Եւրոպայի մէջ սպասել, Բաթում.
մի մէջ երկար մնալէն ճանձրացած,
խոհեմութիւն համարել է այժմ վե-
րադառնալ Էլիսիմի:

ԹԻԻՐԻԿԻԱ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ
ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿՈՂՈՎ

Օսմանեան կայսրութեան ներկայ
բռնապետական վարչութեան դէմ բռ-
շտորդ կուսակցութիւններէ, առանց
խտրութեան ցեղի և կրօնի, համաժող-
ով մը գումարուած է Եւրոպայի մէջ,
որի նիւտերը տեւած են գեկտ. 27էն
մինչև 29:

Այդ համաժողովի մէջ զանազան
կարծիքներով իրար հետ շփումէն յե-
տոյ տրուած որոշման մը համեմատ՝

Համաժողովին կողմէն հրատարակուած է ֆրանսերէն լեզուով Յայտարարութիւն մը, որի հայերէն թարգմանութիւնը կուտանք Սրմէնիաի առաջիկայ թուով:

ԱՀՄԷՏ ԲԻԶԱ ՊԷՅ

Եւրոպական թերթերէ առնելով հրատարակած էինք Արմէնիաի 34րդ թուին մէջ թէ «Մէլիթէթ»-ի խմբագիր Ահմէտ Բիզա պէյ Սուլթան Համիտի ներման արժանացած կը վերադառնայ Կ. Պոլսի:

Մեր ստացած վերջին տեղեկութիւններէ կիսացուի որ վերադարձողը Բիզա անուն մի ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատար է և թէ անունի նոյնութեան պատճառով շեփոթութիւն եղած է: Ահմէտ Բիզա պէյ սպասուանած կը մնայ Եւրոպա և կը շարունակէ Մէլիթէթի հրատարակութիւնը:

ԺՈՐԻՍ ԱՐՁԱԿՈՒԱՆ

Ասկէ 2½ տարիի չափ առաջ սուրբան Համիտի դէմ եղած անյաջող մահափորձին պատճառով ձերբակալուած Պէլիթէթի ժորիսը, որ մահի դատապարտուած բայց Պէլիթէթի լինելուն շնորհով երգողի մէջ բանտարկուած կը մնար հանգիստ կեանք մը վերելով, պէլիթէթի գովանդիսպանին յանձնուելէ որ վերադարձուցեր է զինք իր հայրենիք: Ուրիշներ ոչ մի այն ներսով, այլ և 100 սով. ոսկի (23,000 ֆրանկ) նուէր շնորհներ է ժորիսին, իբրև իրեն ճանաչարհա ծախք...: Ինչպէս յայտնի է, ժորիս ամէն բան մանրամասնօրէն խոստովանած էր դատաւարութեան ժամանակ:

ԱՎԵԼԻԻԻԻԲ ՄԱԶԻՆՊ ՄԷ

Տիգրանակերտի շրջակայները, Իպպրահիմ փաշայի հրամանին տակ գտնուող քրտները յարձակներ են Լոնտոնի «Դայմըզ» լրագրի թղթաւորին: Ֆրագըրի վրայ որ վերաւորուած փոխադրուել է Գրեֆա (Եղեմիս): Անգլիական կառավարութիւնը Բ. Դրան դիմումներ ըրաւ յանցաւորները ձերբակալել և պատժել տալու համար:

ԹԻԻՐԵԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուս թերթերի գրածներին նայելով, Թիւրքիան որ յանգգնութիւն ունեցաւ Պարսկաստան արշաւելով Ատրպատականի մէկ մասը գրաւելու, կերելի թէ աւելի ընդարձակ ծրագրեր ունի որ պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնէ: Պայազլի շրջանին մէջ գտնուող բոլոր ջրաղացներին և փոսերին ապսպրանքներ եղեր են թիւրք կառավարութեան կողմէն, պաշտօնատներ պատրաստելու համար:

— Կարիւնէն կը հաղորդեն թէ 150 շափ մահմէտականներ ձերբակալուած են, որոնք կը բողոքեն կառավարութեան բռնապետական ներկայ գրութեան դէմ: Ձերբակալուած փաստարան Սէֆուլլահ էֆէնդիի քով բազմաստորագիր հանրագիր մը գտնուել է որով սուլթանէն կը խնդրեն վերահաստատել Սահմանադրական դրութիւնը: Կըսուի թէ Սէֆուլլահ էֆէնդի մեռել է բանտին մէջ:

— Բ. Դուռը պատասխանելով դեսպաններէ հաւաքական ծանուցագրին, կրկնած է թէ Մակեդոնիաի գրեթէ ու տիկանութեան բարձրագոյն սպաններն և Մակեդոնիաի ելեմտական քաղաքային գործակատարներն օսմանեան ծառայութեան մէջ կրնգուենի Բ. Դուռը կը հրաւիրէ դեսպանները որ նորէն քննութեան առնեն իր այս առաջարկ: Իսկ դեսպաններն իրենց հաւաքական ծանուցագրի մէջ նորէն խնդրած էին Բ. Դուռէն որ Մակեդոնիաի մէջ բարեկրթութեան գործադրութեան համար պաշտօնավարող եւրոպացի սպաններ պաշտօնավարութիւնը վերանորոգել 7 տարեկան մի նոր շրջանի համար ալ: Դեսպանները կը պիտեն իրենց այդ առաջարկի վրայ:

— Ճիտտէն եկած լուրերին նայելով, ամէն օր հարկւներով կը բռնուին քօլթալէն որոնց կէսը կը մեռնին:

Կ. Պոլսի մէջ ալ քօլթալէն մի քանի մահեր պատահել են:

— Տիգրանակերտի կուսակալ Ֆէհիմ փաշան որ քիւրտ խորհրդի փաշայի գործադրութեան պատճառով Կ. Պոլսի կանչուած էր, ճանապարհին մեռել է: Քննիչ յանձնաժողովը 3 վաշտ զօրքերով մէկուել, հասեր է Տիգրանակերտ:

Իգրահիմ փաշայի համար կըսուի թէ Հայերին դէմ մասնաւոր ատելութիւն մը չունի. ընդհակառակ, իրեն դիմող շատ մը Հայեր պաշտպանած է 1896ի կոտորածին ժամանակ:

— Կ. Պոլսէն տրուած հեռագրի մը նայելով, թաւադ փաշան որ գլխորդական ուժերով Տիգրանակերտ զրկուած էր, այնտեղ իր պաշտօն կատարած լինելով գնացեր է Մուշ, այստեղ ևս ծագած խռովութիւնները հանդարտեցնելու համար:

— Կ. Պոլսէն կը հաղորդեն. «Փոքր Ասիայի կեդրոնական նահանգներին մէջ քրտերի ապստամբական շարժումը կը սկսի տարածուի: Տիգրանակերտի նահանգին մէջ իրենց գլխաւոր իգրահիմ փաշային դէմ գործադրուած միջոցները զիրենք սաստիկ քրքում են: Միւս կողմէ, թիւրք կառավարութիւնն ալ խիստ հրամաններ զրկեր է նահանգապետներին որ շարժման վերջ մը տան: Եւրոպայի միջոցներ որ այդ նահանգի մէջ դիմադրական շարժումը կազմակերպած էր, ձերբակալուած և Կ. Պոլսի տարուած է ուր պիտի դատուի խիստ կերպով:»

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Միջոցառ թիւրքը Պարսկաստանի ներքին խռովութիւններէն օգտուելով հեռագրէն կը յառաջանայ Ատրպատականի մէջ և առանց ընդդիմութիւն գտնելու կը գրաւէ պարսկական գաւառները, Պարսկները սահմանադրական և հակասահմանադրական երկու բանակներ ղադրուած իրար դէմ կը կռուին:

Թէհրանի Շահմէլտան թաղին մէջ զօրքերի և խանութպանների միջև պատահած ընդհարումը մը միջոցին երկու խանութպաններ սպանուել են: Սպանող զօրքերը ձերբակալուելով բանտարկուեցան: զօրքերի ընկեր երը յանձն առին փրկանք մը վճարել անոնց արձակման համար: Բայց մեռածների ազգականները, անձնականները դրդուելով, պիտեցին թէ յանցաւորները պիտեք է մահով պատժուին: Սրբափոխական ժողովն ու բարձրաստիճան հոգեւորականները յորդորեցին որ համբերեն և կանոնաւոր արգաքնութիւն մը կատարուի: Բայց իզուր: Աճիւմանները Շահէն պահանջեցին նաև պաշտօնակ ընել անձնապահ զօրքերի հրամատարն ու Սաատէտ Տաուլէն, որոնք երկուքն ալ կը մեղադրուին թէ դաւեր կը նիւթեն սահմանադրական կառավարութիւնը տապալելու համար: Շահը խոստացաւ իրենց պատասխան զրկել: Նախապէս զօրքերին զրկուելու համար իրենց զօրքերը զօրքերի վարձուելու համար զրկելու պաշտպանելու:

Նախարարական ժողովը հրաժարական տուաւ զեկտ. 14ին: Հետեւեալ օր, ահա զին բազմութիւն մը, որոնց մէկ մասը գնեւած էին, հաւաքուեցան Խորհրդարանին (Իրեփիսանական ժողովատեղ) կից գտնուող Սիբան Սալարի մզկիթի մէջ: Բողոքելու համար բանտարկուած զօրքերի մահի պատճի գործադրութեան ուշանալուն դէմ, ինչպէս նաև Խորհրդարանական ժողովի վարձուելու պարտաւեր չու համար: Խորհրդարանին առջևէն անցած ատեն զէնք պարպեցին անոր վրայ: Իսկոյն զօրքերն իրենց պաշտպանեցին: ամրացուցին, Շահի անձնապահ զօրքերին գնդակներ բաժնեցին և թաթար կողակներն ու ձիաւոր և հետեւակ զօրքերը հաւաքեցին Մէլիթէթ, ուր հոգեւորականները հակասահմանադրական ճառեր խօսեցան իրենց: Շահը պալատ կանչեց Նիզամէլ Մալիքանէն որ Նիքադի կառավարչութեան պաշտօնէն հրաժարուելու լով իրեն յօտ կանչած էր, ինչպէս նաև Դաւիթ Նախիլէն ընդհանուր կառավարչ Նիզամ էլ Մալիքը:

Դեկտ. 15ի երեկոյն լուր հասաւ Խորհրդարանը ժողովուած երեսփոխաններին թէ Շահը ձերբակալուել տուած է նախարարական Նախիլ էլ Մալիքը և ներքին գործերի նախարար Ալի էտ Տաուլէն, երկուքն ալ հրաժարած, ինչպէս նաև Նիքադի կառավարչը: Մեծ իրարանցում ծագեցաւ. ահապաքալ խնդրեց երեսփոխաններէն որ հանդարտին և ըսաւ թէ իրեն յայտնի չէ թէ ինչո՞ւ համար Շահը ձերբակալուել տուած է անոնք, բայց անուշտ ամէն բան կը բացատրուի և գոհացում կը տրուի ընդհանրութեան: Ատոր վրայ Սրբափոխական ժողովն որոշեց անմիջապէս գրել Շահի, այդ ձերբակալութիւնների պատճառն իմանալու համար. որոնց նաև որ երեսփոխանները ժողովատեղէն շնչկեն մինչև որ Շահէն պատասխան ստացուի Մէլիթէթին մէջ բազմութիւնը զգալի կերպով պահած էր ցրտին պատճառով. բայց միևնոյն ժամանակ մի քանի հարկեր անձեր որոշած էին զիրենք բայցօթեայ անցունել այնտեղ: Տաք տաք թէյ բաշխուեցաւ հոն մնացողներին: Փոքրացաւ ջիւղ պատանիների խումբեր հակասահմանադրական երգեր երգելով կը պոռային փողոցները:

Դեկտ. 17ին, վերածինէն 1000ի շափ խառնիճաղանձ մարդերի մարտ մը եկաւ ստուարացուելու հակասահմանադրականների կողմը որոնք հաւաքուած էին Խանթաթարանի հրապարակը և պալատին շրջակայքը. ատենք սկսան շատ ծ. կողմ: պուտներ և սպանութիւններ ընել: Ազգայնականները (սահմանադրականներ), որոնք 10000ի շափ հաւաքուած էին Խորհրդարանին մօտերը պատնէշներ կանգնեցին, պատրաստ գտնուելու համար զրկեց պաշտպանելու:

Վերջապէս սահմանադրականներն իրենց ուղղամիտ ընթացքով յաղթանակեցին: Կրօնաւորները յորդորեցին ամբողջին և քրիստոնեաներն որ ցրուին և վերադառնան իրենց տեղեր: Շահը նոր նախարարութիւն մը կազմեց Նիզամ էտ Մալիքանէի նախապետութեամբ: Շահը յայտնեց Խորհրդարան և Անգլիաի դեսպաններին թէ իր քաւա մտադիր չէ սահմանադրական դրութիւնը շնչելու թէ Շահը և թէ՛ նոր նախարարները հանդիսաւորապէս երգում ըրին Լուրանի վրայ որ Սահմանադրութեան հաւատարիմ պալատի մնալու խաղաղութիւնը վերահաստատուած է այժմ, թէ երկուստեք նոր անհամայնութիւնների և խռովութիւնների կասկածներ կան միշտ:

ՆՈՐ ՍՏԱՅՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆԵՐ

Լոյս պատկերազարդ ՕՐԱՅՈՅՑ գրաւ. նի. 1908 նահանջ թականի: Խմբագրեց Ե. Թոփչեան: Թիֆլիս. Տպարան «Էր. մէս», Ս. Պ. Եղիշարեանի: Գին 20 կոպէկ: Ստանալու համար գրիմել Թիֆլիսի գրաւաճառներին կամ խմբագրողին, որի հասցէն է E. Topchian. Rue Madatovskaia No. 5 TIFLIS (Caucasus, Russie):

(Դրպագի Օրացոյցը, դիւրատար գիրքով 308 երեսներէ բաղկացած է և 12 պատկերներով զարդարուած: Բուն Օրացոյցն զատ, յաւելուածին մէջ տրուած են զանազան հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ գիտական, կրթական, կրօնական, ազգային, վիճակագրական և այլ խնդիրների վերաբերեալ որոնք առանձին 15 բաժիններ կազմած են):

Լոյս ՕՐԱՅՈՅՑ պատէ կախուելու համար: Ամէն մէկ օրաթղթի վրայ կան նաև ընտրի խօսքեր, պատմական յիշատակութիւններ, հանելուկներ, խրատներ և այլն: Ամսաթիւները գրուած են թէ՛ հին և թէ՛ նոր տոմարի համեմատ: Օրացոյցին սիլիզը գրուած է Յանկուալ վրդոյի մը, որ գրական և գիտական ժողովածոյ մ'է, և ատոր երեսներ վրայ կայ Դիւրգ Զաւաշի պատկերը: Իսկ տակն տակին վրայ 8 գոյնով ապագրուած է գիւղացիութեան ու բանտարկութեան խորհրդանշանը՝ հայ կնոջ հետ մէկտեղ Թոփչեանի պատի Օրացոյցի գիրքը աժանցած է այս տարի. 40 կպկ. է:

Ստանալու համար պէտք է գրիմել վերոյիշեալ հասցէներին:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ազգային, գրական և քաղաքական կիսամսեայ հանգէսը, որ 2 տարիի շափ առաջ սկսած էր հրատարակուիլ Պոսթմենի մէջ Տիւր Արշակ Տ. Մահմէտեանի խմբագրութեամբ և վերջին ժամանակներ զաւորած էր, վերականգնուելու համար 1908 յունվար 15ին միևնոյն գիրքով: Կերելի թէ «Լիթի» խմբագրութիւնն իր ունեցած նախկին ռուսերէն վրայ նոր փոփոխութիւններ ալ աւելցուցած է, կամ ինչպէս ինք կըսէ, դառն փոփոխութիւններ և դատարար կողմէ յուսաւորապէս ունեցած է որոնց թիւադրութեան համեմատ պիտի շարժի իր թերթի հրատարակութիւնը: Հարուանկել և աւելի օգտակար ընկերակալու համար: Տ. Արշակ Տ. Մահմէտեան հայերէն ուրիշ թերթերի պատկերով թողեր է, «Լիթի» խմբագրութեան համար:

«Լիթի» տարեկան բաժնորդ գինն է Ամերիկայի համար 1 տոլար, իսկ ուրիշ երկրների համար 6 ֆր.: Հասցէ՝ Editor of «Ardziv» P. O. Box 2285 BOSTON Mass. (U. S. A.):

ՇԵՔՐԻԲԻ ՀԱՄԼԵԴԻ

Շէքրիբի ՀԱՄԼԵԴԻ որ արեւմտեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի թարգմանած է քաջ անգլիագէտ Տիւր Գարեգին Թ. Փափազեան, կարելի է ստանալ նաև Արմէնիաի խմբագրատունէն:

Տպագրուած է վիեննայի Միլիթարեան տպարանը, մաքուր թղթի վրայ և ունի մեծ ութանկ գիրքով 183+ԻԳ. երես:

Գինն է 2 ֆրանկ և 50 սանթիմ:

ՏԵՐԵՆ—ՄԵԼԻԿԻ

Տ. ԳԵՐԵԴԵԼԵԼԵԼԵ

ՏԱՐՍԵԼԻ

Հայերէն տպարան Տ. Փոքրոպայեան Le Gérant: François CARRIERE Marseille. — Imprimerie du Midi